

Hr Madis Timpson
madis.timpson@riigikogu.ee
Hr Valdo Randpere
valdo.randpere@riigikogu.ee
Riigikogu õiguskomisjon
oiguskomisjon@riigikogu.ee

Teie

Meie 13.05.2026 nr 6-3/26-961-1

**Kriminaalmenetluse seadustiku ja teiste
seaduste muutmise seaduse eelnõu
(kohtumenetluse optimeerimine ja
kohtulahendite avalikkus) 560 SE
täiendamine**

Harju maakohus on 25.02.2025 esitanud ettepaneku kaaluda rahvakohtunike institutsiooni kaotamist. Täna on ettepanek lisatud kohtute seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõusse (kohtumenetluse kiirendamine, 854 SE).

Leiame, et rahvakohtunike institutsiooni kaotamise muudatust tuleks menetleda koos eelnõuga 560 SE ja sellesisulised muudatused liita nimetatud eelnõu juurde. Tegemist on kriminaalmenetluse olulise põhimõtte muutmisega, mis oma olemuselt on ka menetluslik muudatus, mitte ainult kohtukorralduslik muudatus. Kohtumenetluse kiirendamise eelnõu mitmete teemade koos menetlemine võib kaasa tuua pikema menetlusaja ja pikendada muudatuse jõustumise aega. Põhiseaduskomisjonis ja õiguskomisjonis toimunud arutelul ei ilmnenud rahvakohtunike institutsiooni kaotamise osas vastuseisu, seega on võimalik sellega kiiresti edasi liikuda.

Rahvakohtunike institutsiooni kaotamisega seonduvalt on vaja teha järgnevad muudatused:

- 1) kohtute seaduse paragrahv 14 tunnistatakse kehtetuks;
- 2) kohtute seaduse 13. ptk tunnistatakse kehtetuks;
- 3) kohtute seaduse paragrahv 38⁵ tunnistatakse kehtetuks;
- 4) kohtute seaduse paragrahv 41 lõige 1 punktid 6 ja 13 tunnistatakse kehtetuks;
- 5) kohtute seadus täiendatakse alljärgneva sättega:

„§ xxx. Rahvakohtunike volituste lõppemine ja rahvakohtuniku institutsiooni kaotamine

(1) Käesoleva paragrahvi jõustumise ajal maakohtu menetluses olevas kriminaalasjas kohtukoosseisu kuuluvate rahvakohtunike ja varurahvakohtunike volitused kestavad kuni selles kriminaalasjas maakohtu otsuse tegemiseni. Rahvakohtunikul on kohtulikul arutamisel kõik kohtuniku õigused.

(2) Rahvakohtunikele makstakse tasu ja arvestatakse pensioni nende kohtulikul arutamisel kohtukoosseisus osalemise või varurahvakohtunikuna kohtus viibitud aja eest vastavalt tingimustele ja korrale, mida oleks rakendatud, kui rahvakohtuniku institutsiooni ei oleks kaotatud.

(3) Kuni käesoleva seaduse jõustumiseni kehtinud kohtute seaduse § 112 lõike 1 alusel antud määrus kehtib pärast käesoleva seaduse jõustumist niivõrd, kuivõrd ta ei ole vastuolus käesoleva seadusega, kuni selle kehtetuks tunnistamiseni rahvakohtunike volituste lõppemisel.“

6) Kriminaalmenetluse seadustikus tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 18 lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Maakohtus mõistab kriminaalasjas õigust maakohtunik ainuisikuliselt.“;

2) paragrahvi 18 lõiked 1¹ ja 2 tunnistatakse kehtetuks;

3) paragrahvi 18 lõige 4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(4) Kui kriminaalasja kohtulik arutamine on aeganõudev, võib kohtumäärusega kaasata kohtuistungile varukohtuniku, kes viibib kohtuliku arutamise ajal istungisaalis. Kohtukoosseisust kohtuniku väljalangemise korral asendatakse ta varukohtunikuga.“;

4) paragrahvi 18 lõige 5 tunnistatakse kehtetuks.

7) Kriminaalmenetluse seadustiku rakendamise seaduses tehakse järgmised muudatused:

Seadust täiendatakse §-ga 25⁹ järgmises sõnastuses:

„§ 25⁹. Maakohtu kohtukoosseis rahvakohtuniku institutsiooni kaotamisel

(1) Maakohus arutab tema menetluses olevat kriminaalasja sellises koosseisus, mille nägi ette kohtu alla andmise ajal kehtinud seadus.

(2) Maakohtule uueks arutamiseks, sealhulgas kohtuotsuse tegemiseks saadetud kriminaalasja arutab maakohtus kohtunik ainuisikuliselt.“

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Liina Naaber-Kivisoo

kohtu esimees